

6.7.2. Výtvarná výchova

Charakteristika vyučovacího předmětu

Vyučovací předmět Výtvarná výchova vychází ze vzdělávací oblasti Umění a kultura a umožňuje žákům jiné než racionální poznávání světa - poznávání okolního i svého vnitřního světa prostřednictvím výtvarných činností a postupně se formujícího výtvarného myšlení. Kultivuje schopnosti žáků svět kolem sebe citlivě vnímat, prožívat jej, objevovat v něm estetické hodnoty. Cílem předmětu je, aby si žáci prakticky osvojili potřebné výtvarné dovednosti a techniky, rozvíjeli svou přirozenou potřebu vlastního výtvarného vyjádření, svou fantazii a prostorovou představivost, smysl pro originalitu a vlastní výraz.

Na 1. stupni základního vzdělávání se žáci seznamují prostřednictvím činností s výrazovými prostředky a s jazykem výtvarného umění. S nimi se učí tvořivě pracovat, užívat je jako prostředků pro sebevyjádření. Poznávají zákonitosti tvorby, seznamují se s vybranými uměleckými díly, učí se je vzhledem ke svým zkušenostem chápat a výpovědi sdělované uměleckým dílem rozpoznávat a interpretovat. S přechodem na 2. stupeň základního vzdělávání se otevírá cesta širšímu nazírání na kulturu a umění. Inspirací k činnostem se stávají také díla literární a dramatická (divadlo, film), tvorba multimediální i samotné znakové systémy. Nalézání vztahů mezi jednotlivými druhy umění a uplatňování různorodosti výrazových prostředků při hledání variant řešení společně zvolených témat umožňují projekty. Ty otevírají společný prostor pro získání dovedností a poznatků překračujících rámec jednotlivých oborů a přispívají tak k osobitějšímu a originálnějšímu sebevyjádření i hlubšímu porozumění uměleckému dílu.

Obsahové, časové a organizační vymezení předmětu

V etapě základního vzdělávání je výtvarná výchova postavena na tvůrčích činnostech - tvorbě, vnímání a interpretaci. Tyto činnosti umožňují rozvíjet a uplatnit vlastní vnímání, citění, myšlení, prožívání, představivost, fantazii, intuici a invenci. K jejich realizaci nabízí výtvarná výchova vizuálně obrazné prostředky. Tvůrčími činnostmi založenými na experimentování je žák veden k odvaze a chuti uplatnit osobně jedinečné pocity a prožitky a zapojit se na své odpovídající úrovni do procesu tvorby a komunikace.

Vzdělávacím obsahem tématu Rozvíjení smyslové citlivosti jsou činnosti, které umožňují žákovi rozvíjet schopnost rozeznávat podíl jednotlivých smyslů na vnímání reality a uvědomovat si vliv této zkušenosti na výběr a uplatnění vhodných prostředků pro její vyjádření. Vzdelávacím obsahem tématu Uplatňování subjektivity jsou činnosti, které vedou žáka k uvědomování si a uplatňování vlastních zkušeností při tvorbě, vnímání a interpretaci vizuálně obrazných vyjádření. Vzdelávacím obsahem tématu Ověřování komunikačních účinků jsou činnosti, které umožňují žákovi utváření obsahu vizuálně obrazných vyjádření v procesu komunikace.

Vyučovací předmět výtvarná výchova je povinný předmět, který se vyučuje ve všech ročnících 1. i 2. stupně ZŠ. Jeho týdenní časová dotace činí v 1., 2., 3., 8. a 9. ročníku 1 hodinu týdně a ve 4., 5., 6. a 7. ročníku 2 hodiny týdně. Ve výuce v 1. vzdělávacím období (1.

až 3. ročník) převládají různé hravé činnosti a experimentování, v 2. období (4. až 5. ročník) přecházejí žáci již k uvědomělejší výtvarné práci. Ve 3. období (6. až 9. ročník) se vzdělávací obsah předmětu zaměřuje na posilování sebevědomí žáků a podněcování jejich zájmu o výtvarnou práci, vhodnou motivaci a volbou náročnějších úkolů a technik (vyžadujících již určité znalosti a zručnosti). Zaměřuje se rovněž větší měrou i na náměty vyžadující více přemýšlení, uvažování, a také vytváří větší prostor pro osobitý umělecký projev žáka. Konkrétní činnosti volí učitel sám podle svého uvážení s ohledem na podmínky výuky, schopnosti, zkušenosti a potřeby žáků.

Jednohodinové týdenní dotace vyučovacího předmětu Výtvarná výchova lze ve vhodných případech organizovat „střídavě“ jako „dvouhodinovky“ 1/14 dnů v kombinaci s jiným vyučovacím předmětem s jednohodinovou týdenní dotací (např. s Pracovními činnostmi apod.).

Výchovné a vzdělávací strategie vyučovacího předmětu Výtvarná výchova

KOMPETENCE K UČENÍ

vést žáky k zodpovědnosti za své
vzdělávání, umožnit žákům osvojit si
strategii učení a motivovat je pro
celoživotní učení

- Učíme žáky chápat umění a kulturu
- Učíme žáky plánovat, organizovat a vyhodnocovat jejich výtvarné činnosti.
- Umožňujeme žákovi pozorovat a experimentovat, porovnávat výsledky a vyvozovat závěry.

KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

podněcovat žáky k tvořivému myšlení,
logickému uvažování a k řešení
problémů

- Učíme žáky různým výtvarným technikám a použití vhodných prostředků k vyjádření svého záměru.
- Na modelových příkladech učíme žáky využívat vhodný algoritmus řešení problémů.
- Podporujeme netradiční (originální) způsoby řešení ve výtvarném vyjadřování.

KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ

vést žáky k otevřené, všestranné
a účinné komunikaci

- Vedeme žáky k pochopení umění jako specifického způsobu poznání a k užívání jazyka umění jako svébytného

prostředku komunikace.

- Vedeme žáky k tolerantnímu přístupu k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti a ke kulturním projevům a potřebám různorodých skupin, národů a národností.

KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ

rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat,
pracovat v týmu, respektovat a hodnotit
práci vlastní i druhých

- Vedeme žáka k uvědomování si sebe samého jako svobodného jedince

- Vedeme žáky k tvořivému přístupu ke světu, k aktivnímu překonávání životních stereotypů a k obohacování emocionálního života.

- Prohlubujeme v žácích pozitivní vztah k výtvarnému umění v celé oblasti výtvarné kultury.

- Učíme žáky kriticky hodnotit práci svou i ostatních.

KOMPETENCE OBČANSKÉ

vychovat žáky

- jako svobodné občany, plnící si
své povinnosti, uplatňující svá
práva a respektující práva
druhých,

- jako osobnosti zodpovědné za
svůj život, své zdraví a za své
životní prostředí,

- Učíme žáky vnímat uměleckou tvorbu jako jedinečný způsob nalézání a vyjadřování osobních prožitků i postojů k jevům a vztahům ve společnosti a v mnohotvárném světě.

- Vedeme žáky k sebeúctě a k úctě k druhým lidem a toleranci k jejich výtvarným projevům.

- Netolerujeme projevy rasismu, xenofobie a nacionalismu.

- Vedeme žáky k aktivní ochraně jejich zdraví, a k ochraně životního prostředí.

- V hodnocení žáků (ve zřetelné převaze) uplatňujeme prvky pozitivní motivace.

KOMPETENCE PRACOVNÍ

vést žáky k pozitivnímu vztahu k práci,
naučit žáky používat při práci vhodné
materiály, nástroje a technologie,

naučit žáky chránit své zdraví při práci,
pomoci žákům při volbě jejich
budoucího povolání

- Vedeme žáky k pozitivnímu vztahu k práci. Žádnou práci netrestáme. Kvalitně odvedenou práci vždy pochválíme.
- Učíme žáky používat při jejich výtvarném projevu různé vhodné materiály, nástroje a techniky.
- Učíme žáky chránit své zdraví při práci s různými materiály, nástroji a chemickými látkami.
- Při výuce vytváříme podnětné a tvořivé pracovní prostředí. Měníme pracovní podmínky, žáky vedeme k adaptaci na nové pracovní podmínky.
- Různými formami (exkurze, film, beseda apod.) seznamujeme žáky s různými výtvarnými profesemi.
- Talentovaným žákům pomáháme při volbě vhodného povolání (studia), ve kterém budou moci plně využít a rozvinout svoje nadání.

KOMPETENCE DIGITÁLNÍ

- učíme žáky vyhledávat, zpracovávat a používat potřebné informace
- využíváme s žáky PC programy pro náměty k Vv, prohlížení výtvarných děl umělců

Výtvarná výchova: 1. ročník		
Výstupy žáka:	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy
rozlišuje jednotlivé tvary a seznamuje se s neobvyklými materiály, postupy, technikami a nástroji tvůrčím způsobem experimentuje s barvami – učí se rozeznávat tmavé a světlé barvy snaží se vnímat všemi smysly, uvědomuje si podíl zraku vyjadřuje se ke své tvorbě je tolerantní k práci druhých	pojmenování tvarů, rozlišování neobvyklých materiálů a nástrojů hra s barvou, fantazijní představy, plošné a prostorové vyjádření s vlastními prožitky propojení zrakového vnímání s ostatními smysly kombinace neobvyklých předmětů, vyjádření osobního zážitku tolerance a porovnávání	

Výtvarná výchova: 2. ročník		
Výstupy žáka:	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy
poznává různé tvary, jejich podobnost, kontrast, odlišnost pracuje s rozličnými materiály, postupy, nástroji experimentuje s barvami, dokáže míchat a překrývat barvy rozezná teplé, studené, světlé a tmavé barvy snaží se vnímat všemi smysly, uvědomuje si podíl zraku pozná vybrané dětské ilustrátory vyjadřuje se k tvorbě své a druhých	pojmenování tvarů a jejich vztahy rozlišování neobvyklých materiálů a nástrojů hra s barvou, fantazijní představy vyjadřování v souvislosti s vlastními prožitky propojení zrakového vnímání s ostatními smysly tolerance a porovnávání ilustrace v dětské literatuře	PT 5 – TO 1 – INT ČJ, M, PRV Příroda kolem nás, vycházky do přírody

Výtvarná výchova: 3. ročník		
Výstupy žáka:	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy
pozná různé tvary, jejich podobnost, kontrast, odlišnost rozezná rozličné materiály, postupy, nástroje umí míchat a překrývat barvy, experimentuje s nimi pozná teplé, studené, světlé a tmavé barvy vnímá událost všemi smysly a uvědomuje si podíl zraku sestaví předměty do neobvyklých souvislostí, kombinuje linii, tvar a barvu vyjadřuje se k tvorbě své a druhých a toleruje jejich způsoby výtvarného vyjádření	pojmenování tvarů a jejich vztahy práce s rozličnými materiály a nástroji hra s barvou, fantazijní představy souvislost zraku a ostatních smyslů kombinace neobvyklých předmětů, použití linie, tvaru a barvy tolerance a porovnávání	

Výtvarná výchova: 4. ročník		
Výstupy žáka:	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy
zaměřuje se na projevení vlastní životní zkušenosti vědomě volí nástroje a techniky pro konkrétní výtvarné vyjádření uplatňuje vztah zrakového vnímání k vnímání ostatními smysly tvoří jednoduché plošné kompozice z různých tvarů využívá výrazové možnosti barev a jejich kombinací ve volné tvorbě svobodně volí a kombinuje prostředky porovnává rozdíly výtvarných děl	výrazové možnosti akční tvorby nástroje a techniky pro výtvarné vyjadřování souvislost zraku a ostatních smyslů jednoduché plošné kompozice základní kompoziční principy	

hodnotí, zdůvodňuje, obhajuje svoji výtvarnou výpověď	podněty v reálném prostředí, projevy života výtvarná výpověď, hodnocení, zdůvodnění a obhájení	
---	---	--

Výtvarná výchova: 5. ročník		
Výstupy žáka:	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy
vědomě se zaměřuje na projevení vlastní životní zkušenosti vědomě volí nástroje a techniky pro konkrétní výtvarné vyjádření tvoří jednoduché plošné kompozice z různých tvarů a materiálů využívá výrazové možnosti barev a jejich kombinací ve volné tvorbě a v praktickém užití svobodně volí a kombinuje prostředky porovnává rozdíly výtvarných děl hodnotí, zdůvodňuje, obhajuje svoji výtvarnou výpověď a vyjadřuje se k tvorbě ostatních	vyjadřování v ploše a prostoru nástroje a techniky pro výtvarné vyjadřování jednoduché plošné kompozice základní kompoziční principy podněty v reálném prostředí, projevy života, inspirace pro vlastní tvorbu výtvarná výpověď, hodnocení, zdůvodnění a obhájení	PT 6 - TO 1 – INT ČJ Čtení časopisů, práce s textem, ilustrace PT1 – TO1 – INT INF Kreativita - Schopnost vidět věci jinak, přenášet nápady do reality

Výtvarná výchova: 6. ročník		
Konkretizované výstupy:	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy:
Žák: - experimentuje s různorodými materiály pro vizuálně obrazná vyjádření, vytváří v ploše i v prostoru jejich neobvyklé kombinace - zvládá a používá vybrané techniky pro vyjádření svých myšlenek představ, hledá jejich neobvyklé kombinace - popíše subjektivní psychologický účinek barev a jejich symbolické významy - porovnává vybrané projevy kultury tzv. přírodních národů a projevy průmyslových civilizací - rozliší verifikovatelné vjemy od fantazijních představ - seznamuje se s jednotlivými typy vizuálně obrazných vyjádření a zkoumá jejich účinky ve vztahu k osobním prožitkům - užívá metod uplatňovaných v současném výtvarném umění - vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů, vědomě zvolí vhodný podklad - zkoumá vztah vlastního těla a pohybu v prostoru, estetiku pohybu a pohyb v umění, - zdůvodní vlastní vizuálně obrazová vyjádření, podílí se na způsobu jejich prezentace, pokouší se interpretovat tvorbu druhých a pokouší se pojmenovat různé způsoby vyjádření, učí se tolerovat	- kombinace neobvyklých materiálů - plošné a prostorové vyjádření - malba temperou, suchým pastelem, kresba tužkou, perem, uhlím, fixem - originalita, projekce vlastních požitků se zaměřením na volbu nebo kombinaci výtvarných technik - harmonie, disharmonie, vyjádření pocitů se slovním komentářem - nauka o barvách (jas, tón, lomená barva, pestré a nepestré barvy, míchání barev) - kompozice (dominanta, subdominanta, vertikála, horizontála, diagonála, zlatý řez) - kontrast, harmonie - alternativní řešení vyjádření osobního prožitku - typy vizuálně obrazných vyjádření, rozlišení, výběr a uplatnění pro vlastní tvůrčí záměry, hledisko vnímání vizuálně obrazného vyjádření (vizuální, baltické, statické, dynamické), hledisko jejich motivace (fantazijní, symbolická, založená na smyslovém vnímání – racionální, konstruktivní, expresivní) - reflexe ostatních uměleckých druhů - tělo a prostor (tanec, sport, pantomima, gesta) - tělo ve výtvarném umění (portrét, figurální kompozice), akční tvar malby a kresby, uspořádání prostoru, vyjádření proměn, - klasická umělecká díla v porovnání se současnými - řád ve výtvarné geometrii (ulity, labyrinty) - technické prvky	PT 5 – TO 1 – INT PŘ Zástupci ekosystémů PT 6 – TO 3 – ČJ, OV, VV Příklady stavby a uspořádání zpráv a dalších mediálních sdělení, plakát, pozvánka, billboard PT1 – TO1 – INT ČJ, OV, D Rozvoj schopností poznávání - Život v různých epochách

	- sebeprosazení, zdůvodnění konkrétního vizuálně obrazného vyjádření - design – tvar a funkce - reflexe a vědomé uplatnění při vlastních tvůrčích činnostech	
--	--	--

Výtvarná výchova: 7. ročník		
Konkretizované výstupy:	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy:
- experimentuje s různorodými materiály pro vizuálně obrazná vyjádření, vytváří v ploše i v prostoru jejich neobvyklé kombinace - zvládá a používá vybrané techniky pro vyjádření svých myšlenek a představ, hledá jejich neobvyklé kombinace - popíše subjektivní psychologický účinek barev a jejich symbolické významy - vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů, vědomě zvolí vhodný podklad - zkoumá vztah vlastního těla a pohybu v prostoru, estetiku pohybu a pohyb v umění, využívá sluchové a hmatové podněty - dokumentuje a sleduje proměny vlastního okolí, ověřuje si vliv svých činností na okolí - porovnává design různých předmětů, navrhuje design jednoduchých předmětů	- kombinace neobvyklých materiálů - plošné a prostorové vyjádření - uspořádání objektů do celků v ploše, objemu, v prostoru a časovém průběhu a vyjádření vztahů pohybu a proměn uvnitř a mezi objekty (lineární, světlostní, barevné, plastické a prostorové prostředky a prostředky vyjadřující časový průběh) ve statickém a dynamickém vyjádření - malba temperou, suchým pastelem, kresba tužkou, perem, uhlem, fixem - originalita, projekce vlastních požitků se zaměřením na volbu nebo kombinaci výtvarných technik - harmonie, disharmonie, vyjádření pocitů se slovním komentářem - nauka o barvách (jas, tón, lomená barva, pestré a nepestré barvy, míchání barev) - kompozice (dominanta, subdominanta, vertikála, horizontála, diagonála, zlatý řez)	PT 3 – TO 2 – INT ČJ, HV Lidská setkávání, písně různých národů

	- kontrast, harmonie - emotivní obsah nefigurativních i figurativních obrazových prostředků - hledisko jejich motivace (fantazijní, symbolická, založená na smyslovém vnímání – racionální, konstruktivní, expresivní) - reflexe ostatních uměleckých druhů - tělo a prostor (tanec, sport, pantomima, gesta) - klasická umělecká díla v porovnání se současnými - řád ve výtvarné geometrii (ulity, labyrinty) - technické prvky - sebeprosazení, zdůvodnění konkrétního vizuálně obrazného vyjádření - design – tvar a funkce	
--	--	--

Výtvarná výchova: 8. ročník		
Konkretizované výstupy:	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy:
- experimentuje s různorodými materiály pro vizuálně obrazná vyjádření, vytváří v ploše i v prostoru jejich neobvyklé kombinace - zvládá a používá vybrané techniky pro vyjádření svých myšlenek a představ, hledá jejich neobvyklé kombinace - popíše subjektivní psychologický účinek barev a jejich symbolické významy - ověřuje a využívá kompoziční principy, a to jak při vlastní tvorbě, tak při interpretaci vizuálně obrazných vyjádření vlastních i uměleckých - rozliší verifikovatelné vjemy od fantazijních představ - vybírá, vytváří a pojmenovává co nejširší škálu prvků vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů, vědomě zvolí vhodný podklad - porovnává design různých předmětů, navrhuje design jednoduchých předmětů - vizuálně obrazných vyjádření variuje jejich různé vlastnosti k získání osobitých výsledků	- kombinace neobvyklých materiálů - plošné a prostorové vyjádření - malba temperou, suchým pastelem, kresba tužkou, perem, uhlím, fixem - originalita, projekce vlastních požitků se zaměřením na volbu nebo kombinaci výtvarných technik - harmonie, disharmonie, vyjádření pocitů se slovním komentářem - nauka o barvách (jas, tón, lomená barva, pestré a nepestré barvy, míchání barev) - kompozice (dominanta, subdominanta, vertikála, horizontála, diagonála, zlatý řez) - kontrast, harmonie - alternativní řešení vyjádření osobního prožitku - - řád ve výtvarné geometrii (ulity, labyrinty) - technické prvky - design – tvar a funkce - reflexe a vědomé uplatnění při vlastních tvůrčích činnostech	

Výtvarná výchova: 9. ročník		
Konkretizované výstupy:	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy:
- experimentuje s různorodými materiály pro vizuálně obrazná vyjádření, vytváří v ploše i v prostoru jejich neobvyklé kombinace - ovládá a používá vybrané techniky pro vyjádření svých myšlenek a představ, hledá jejich neobvyklé kombinace - popíše subjektivní psychologický účinek barev a jejich symbolické významy - seznamuje se s jednotlivými typy vizuálně obrazných vyjádření a zkoumá jejich účinky ve vztahu k osobním prožitkům - hledá a analyzuje a skryté a tušené zákonitosti v přírodě, technických výtvorech a výtvarných dílech - dokumentuje a sleduje proměny vlastního okolí, ověřuje si vliv svých činností na okolí - porovnává design různých předmětů, navrhuje design jednoduchých předmětů	- kombinace neobvyklých materiálů - plošné a prostorové vyjádření - malba temperou, suchým pastelem, kresba tužkou, perem, uhlem, fixem - originalita, projekce vlastních požitků se zaměřením na volbu nebo kombinaci výtvarných technik - harmonie, disharmonie, vyjádření pocitů se slovním komentářem - nauka o barvách (jas, tón, lomená barva, pestré a nepestré barvy, míchání barev) - historický posun v interpretaci - rozdíl v interpretaci evropské a mimoevropské kultury - kontinuita vývoje vybraného umění - současné zobrazovací prostředky (počítačová grafika, animace, fotografie, video) - alternativní řešení vyjádření osobního prožitku - typy vizuálně obrazných vyjádření, rozlišení, výběr a uplatnění pro vlastní tvůrčí záměry, hledisko vnímání vizuálně obrazného vyjádření (vizuální, baltické, statické, dynamické), hledisko jejich motivace (fantazijní, symbolická, založená na smyslovém vnímání – racionální, konstruktivní, expresivní) - tělo ve výtvarném umění (portrét, figurální kompozice), akční tvar malby a kresby, uspořádání prostoru, vyjádření proměn, manipulace s objekty - tolerance k odlišnému vnímání, empatie - klasická umělecká díla v porovnání se současnými - důvody vzniku odlišných interpretací vizuálně obrazného vyjádření, záměr autora - řád ve výtvarné geometrii (ulity, labyrinty) - technické prvky	PT 6 – TO 5 – INT ČJ Prostředky masové komunikace, vliv médií na kulturu